

ASPECTE ALE RĂSCOALEI ȚĂRANILOR DIN 1907 ÎN FOSTUL JUDEȚ TUTOVA

FĂNICĂ URSU

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, problema agrară devine o problemă fundamentală a societății românești. Agravarea situației țărănimii, dar mai ales lipsa de pămînt a acesteia se datorau existenței marii proprietăți moșierești, care, în ciuda reformei agrare din 1864 și a celor ulterioare ce au succedat-o și completat-o, n-a fost atinsă decît parțial. Criza de structură a sistemului agrar, în cadrul căruia adaptarea la condițiile dezvoltării capitaliste se făcea cu mare greutate datorită unor puternice rămășițe feudale, a dus la izbucnirea marii răscoale a țăranilor din primăvara anului 1907.

Raportată la partea de nord a Moldovei și chiar la zonele limitrofe, mișcarea țăranilor din județul Tutova a avut o extensiune mult mai redusă și a îmbrăcat, în ansamblul ei, forme mai puțin violente. Excepție de la acest caracter oarecum „pașnic” l-au făcut doar comunele Ivești, Costești și Tg. Plopana, unde acțiunile țăranilor s-au încadrat în formele de manifestare cunoscute și în alte județe ale Moldovei¹.

Cursul relativ pașnic al mișcării s-a datorat numărului mai res-trîns de moșii existente în județ, precum și faptului că în această parte a țării marile asociații arendășești și-au impus amprenta exploatării într-o formă mai puțin violentă. În același timp existența multor sate de răzeși a dus la scăderea ofertei de brațe de muncă disponibile, țăranii obținînd astfel condiții de muncă mai puțin apăsătoare².

În general, însă, situația țărănimii era la fel de grea, ca pretutindeni în România, avînd drept cauze lipsa de pămînt, caracterul rudimentar al inventarului agricol, jaful cămătarilor și povara impozitelor. Relevator, în ceea ce privește doar abuzul băncilor în perceperea unor dobînzii mai mari decît cele prevăzute în statut, amintim o corespondență din 1907, adresată lui Nicolae Iorga, în care se arăta că „...președintele băncii populare din comuna Ciumești, jud. Tutova, are vreo 100 lei, poate și mai bine, dați cu dobîndă la sătenii din comună, cu procent de 5% pe lună, nu pe an, adică 60% pe an, așa că mulți săteni nu sînt datori la bancă ci la președinte... care nu încuviințează a se da bani

din casă decît la prieteni. Prin aceasta — se arăta în continuare în corespondență — el a sărăcit o mulțime de oameni cu astfel de procente deși sumele erau mici, de 70, 80 și 100 lei⁴³.

La crearea unui climat de efervescență la sate a contribuit și perceperea unor impozite suplimentare de la țărani pentru vînzarea de cereale sau vite. În legătură cu aceasta, un deputat arăta că pe piața orașului Birlad țărani veniți să-și vîndă cerealele erau impuși la plata unei taxe de 1% de către autorități⁴⁴. În același timp însă autoritățile au făcut aproape tot ce era posibil pentru a imprima un curs pașnic nemulțumirilor țărănimii. Astfel, ziarul de nuanță liberală „Vocea Tutovei” publica la 4 martie 1907 articolul conciliator „Lupta pentru dezrobirea Moldovei”, edificator pentru desfășurarea ulterioară a evenimentelor în județul Tutova. După unele aluzii la răscoalele din nordul Moldovei și măsurile luate pentru restabilirea liniștei, se spunea că lupta țărănimii tutovene va fi declanșată cînd „speranțele de mîntuire” pe cale pașnică se vor „pierde și atunci răzburarea va fi grozavă”⁴⁵. Cu siguranță, articolul a fost citit de mulți țărani și îndeosebi de cei mai înstăriți, neinteresați întotdeauna a ajunge la conflict deschis cu moșierimea, or aceștia au putut influența pe consătenii lor spre acțiuni mai puțin violente.

Propagarea valului revoluționar de la nord la sud a cuprins, cum era și firesc, și județul Tutova, unde în noaptea de 6 martie 1907 un grup de țărani în frunte cu sergentul major Nicolae Cernică au atacat moșia Ivești, proprietatea soției cunoscutului ziarist și om politic Constantin Mille. După spargerea felinarelor aprinse ce înconjurau conacul, răsculații au dat foc clădirii principale, unde se afla, printre altele, întreaga evidență a moșiei. Relativ la aceste fapte, în telegrama urgentă adresată primului ministru, G. Gr. Cantacuzino, — și o copie ministrului de război, generalul Manu — de către primarul orașului Birlad, Th. G. Emandi, se spunea: „Astă noapte țărani din Ivești, proprietatea Mille, arendată Fișer au dat foc curților boierești și hambarelor”⁴⁶. Sosirea autorităților județene la fața locului, în dimineața zilei următoare, a incitat și mai mult țărănimea, care le-a asaltat cu cereri categorice pentru pămînt și ușurarea învoielilor agricole. Insistența cu care numărul mare de țărani și-a cerut drepturile l-au forțat pe judecătorul de instrucție, deși era însoțit de o companie de soldați, să se retragă la Birlad „să aștepte calmarea spiritelor”⁴⁷. Revenind peste cîteva zile, înarmat cu tot felul de promisiuni privind ușurarea noilor angajamente agricole, acesta reușește să liniștească pe țărani.

Concomitent cu agitațiile țăranilor, rezerviștii adunați la Birlad, pentru o eventuală reprimare a răscoalelor, se dedau la manifestări zgomotoase, care au creat panică în rîndul autorităților județene. În acest sens, în telegrama menționată mai sus, se relatea printre altele: „Rezerviștii întruniți în oraș într-un număr considerabil au provocat ieri toată ziua dezordine [...] Ordinea a putut fi menținută cu ajutorul infanteriei”⁴⁸. Paralel cu înmulțirea acțiunilor din județ, cresc în intensitate acțiunile locuitorilor din Birlad, care cer autorităților reînființa-

rea Casei obștei. Temindu-se de eventuale violențe, caz în care nu se putea conta, potrivit opiniei autorităților, pe forța armată locală, prefectul de Tutova cere întăriri ministrului de interne „Astăzi 400—500 locuitori din Birlad au înconjurat primăria cerînd cu insistență și vociferări, restituirea Casei obștei; cu multă greutate și cu forța armată am putut să-i împrăștiem. În oraș și în județ este mare agitație. Armata aflătoare aci este insuficientă și localnică. Vă rugăm cu insistență trimiteți urgent cavalerie, altfel sîntem cu toții în mare pericol și nu mai putem lua nici o responsabilitate“⁹

Un caz asemănător celui de la Ivești l-au constituit evenimentele petrecute în comuna Costești, unde țărani au distrus cancelaria și magazinele arendașilor Ackerman și M. A. Safir¹⁰. Pentru restabilirea ordinii, autoritățile cer intervenția armatei neobținînd însă rezultatul mult așteptat, reprimarea mișcării, cu toate că țărani au avut o atitudine agresivă față de soldați. Nu s-a ajuns totuși la înfruntare între armată și țărani, deoarece atunci cînd judecătorul de instrucție a cerut comandantului trupelor să folosească puștile, acesta își manifestă neîncrederea în trupa constituită în special din rezerviști¹¹. În situația creată, acesta se retrage la Birlad de unde va reveni peste cîteva zile, după liniștirea țăranilor. Printre principalii agitatori ai mișcării de la Costești întîlnim și un reprezentant al burgheziei sătești, cărciumarul Ciocină. Acesta însă a căutat să folosească starea de spirit a țăranimii în scopuri personale. Astfel, în cursul anchetei el își recunoaște vina declarînd totodată că a instigat pe țărani la răscoală pentru a rămîne singurul negustor din comună¹².

Știrile alarmante din presă, corespondența telegrafică permanentă între autoritățile locale și cele centrale, de asemenea generatoare de panică, au determinat pe primul ministru Cantacuzino să ordone prefectului de Tutova să ia „măsuri urgente pentru paza fabricii Ghidigeni; trimiteți forța armată suficientă pentru a o apăra“¹³. În același timp însă noul prefect de Tutova, Gr. D. Vasiliu, printr-o telegramă urgentă către Ministrul de Interne, își manifestă neîncrederea în Regimentul 12 „Dimitrie Cantemir“ din Birlad, considerînd ca inoportună folosirea lui în cazul unei eventuale represiuni „Neputînd conta pe devotamentul trupelor din localitate, fapt constatat de parchet și judecătorul de instrucție și din nenorocire avînd ocazie a constata personal că agitația printre locuitori ia proporții îngrijorătoare, sînt obligat să vă supun cazul la cunoștință și să vă rog în interesul siguranței publice să dați ordine a se înlocui regimentul Cantemir nr. 12 din acest oraș cu un altul din o localitate liniștită și mai înainte de toate a ni se trimită cel puțin două escadroane de cavalerie și aceasta cît se va putea mai grabnic, situația fiind foarte gravă“¹⁴. Remarca prefectului nu era deloc întîmplătoare, chiar dacă mișcările țăranilor n-au depășit decît rareori stadiul unor manifestări relativ pașnice. Asemenea frămîntări, care au provocat suficiente motive de îngrijorare autorităților și moșierilor, au existat în comunele Drăgoești, Bogdana¹⁵, Adam, Puiești¹⁶, Bogești-Perieni¹⁷ și Plopana¹⁸.

Relativ la agitațiile de la Puiești, semnalăm protestul public al învățătorului D. A. Scintele împotriva măsurilor brutale luate de armată, fapt pentru care este palmuit de către comandantul trupelor de reprimare¹⁹. Incidentul nu a rămas fără urmări, numai astfel explicându-se prezența acestuia pe tabelul cu învățătorii arestați sau numai dați în judecată ca implicați în răscoalele țărănești. În acest sens, pe tabelul întocmit de autoritățile centrale în dreptul județului Tutova figurează numele învățătorului Scintele din Puiești și învățătorului Cahu din Schineni, bănuți ca instigatori ai țăranilor²⁰.

Sosirea și răspindirea în județ a unităților militare a împiedecat practic generalizarea răscoalelor. Cu toate acestea însă s-au semnalat și după aceea acțiuni țărănești, de mai mare sau mai mică amploare, în comunele Epureni, Zorleni, Bălășești, de unde țăranii constituiți în delegații s-au dus la Birlad cerind autorităților pământ și ușurarea învoielilor agricole curente. „Sosesc în fiecare dimineață delegațiuni de țărani din diferite comune și îmi cer cu insistență să intervin între ei și proprietar pentru scăderi mari la tocmelile agricole ale anului acestuia. Aproape toți pretind prețuri de 25 lei falcea”²¹, se spunea în telegrama prefectului de Tutova, adresată la 16 martie Ministrului de Interne.

Referitor la starea de spirit din județ în a doua decadă a lunii martie, procurorul Pantazi raporta organelor sale superioare „Spiritele sînt încă agitate, zilnic sosesc la prefectura locală diferite delegațiuni din comune...”²²

Un alt fapt demn de menționat este acela al influențării reciproce a țăranilor în apropierea hotarului dintre Tutova și Covurlui. S-au înregistrat chiar încercări de a se trece dintr-un județ în altul, în scopul unirii acțiunilor. Astfel, încă la 10 martie, prefectul de Covurlui, Gr. Ciuntu, preciza, într-un raport trimis Ministrului de Interne, că numeroși „răzvrătiți veniți din Fundeanu (jud. Tutova), în comuna Drăgușeni (jud. Covurlui) au tras focuri de revolver”²³. De asemenea, la 16 martie două grupuri de țărani din comunele Lupești și Țuțcani (jud. Covurlui) s-au unit, după care au încercat să pătrundă în județul Tutova. La intervenția promptă a armatei, acțiunea acestora nu-și atinge scopul²⁴.

Evident, intrarea în scenă a organelor represive a făcut ca nemulțumirile țăranilor, să nu se dezlănțuie în toată amploarea lor, cu atât mai mult cu cît ele începuseră să se concretizeze în plin reflux al răscoalelor din partea de nord a Moldovei.

Cu toate particularitățile zonale, marea ridicare a țăranilor din primăvara anului 1907 se prezintă ca un tot unitar, situîndu-se în rîndul celor mai importante mișcări sociale cunoscute în istoria poporului român. Ea a dat o lovitură puternică sistemului bazat pe dijmă, a scos în relief acuitatea problemei agrare și a înrîurit întregul curs al politicii economice la sate în etapa ulterioară. Mai mult, răscoala țăranilor din 1907 a evidențiat „necesitatea imperioasă a înlăturării relațiilor feudale din agricultura României, a rezolvării problemei agrare în fa-

voarea maselor largi țărănești. Totodată, ea a dezvăluit marile energii revoluționare ale țărănimii, care au înscris în acel an una din paginile glorioase ale luptei sociale a poporului român”²⁵.

N O T E

¹ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, București, 1967, p. 623.

² *Ibidem*.

³ B.A.R., Secția Mss, fond Corespondență Iorga, 1907, vol. 88 E, f. 58.

⁴ *Marea răscoală*, p. 130.

⁵ *Ibidem*, p. 263—264.

⁶ Arhiva ISISP de pe lângă C.C. al P.C.R., clișeu nr. 14040 (fotocopie în arhiva Muzeului „V. Pârvan”, Bîrlad).

⁷ ArhStIași, fond Parchet General Iași, dosar 67/1907, filele 395—400.

⁸ Arhiva ISISP, clișeu nr. 14040, Fotocopille documentelor citate se află în arhiva Muzeului „V. Pârvan” din Bîrlad.

⁹ Arhiva ISISP, clișeu nr. 14042.

¹⁰ *Marea răscoală*, p. 264.

¹¹ Arhiva ISISP, fond 52, dosar 4881, filele 58—60.

¹² *Marea răscoală*, p. 265.

¹³ Arhiva ISISP, clișeu nr. 14041.

¹⁴ Idem, clișeu nr. 14043.

¹⁵ Idem, fond 52, dosar 4881, filele 162—178.

¹⁶ *Marea răscoală*, p. 265.

¹⁷ Arhiva ISISP, fond 52, dosar 4848, fila 15.

¹⁸ *Marea răscoală*, p. 265.

¹⁹ Arhiva ISISP, fond 52, dosar 4825, filele 396—398.

²⁰ Idem, clișeu nr. 14104.

²¹ Idem, clișeu nr. 14044.

²² Idem, fond 52, dosar 4881, fila 78.

²³ *Marea răscoală*, p. 292.

²⁴ „Dimineața” din 18 III 1907.

²⁵ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism*, București, 1975, p. 36.

